

Tekmeria

Vol 9 (2008)

γεγενῆσθαι. μνηύεται οὖν ἀπὸ μετοίκων τέ τινων καὶ ἀκο-
 λούθων περὶ μὲν τῶν Ἑρμῶν οὐδέν, ἄλλων δὲ ἀγαλμάτων
 περικοπαί τινας πρότερον ὑπὸ νεωτέρων μετὰ παιδιᾶς καὶ
KENTRON EΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ • ΕΘΝΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ
 CENTRE DE RECHERCHE DE L'ANTIQUITÉ GRECQUE ET ROMAINE
 FONDATION NATIONALE DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE
 οἴκλαις ἐφ' ὕβρει· ὦν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπητιώοντο. καὶ
 αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες οἱ μάλιστα τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἀχθόμενοι
 ἐμποδῶν ὄντι σφίσι μὴ αὐτοῖς τοῦ δήμου βεβαίως προεστάναι,
 καὶ νομίσαντες, εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν, πρῶτοι ἂν εἶναι, ἐμεγά-
 λυνον καὶ ἐβόαον. **Τεκμήρια** ἐπὶ δὴμον καταλύσει τά τε μυστικὰ καὶ
 ἢ τῶν Ἑρμῶν τριῶν τεκμήρια εἶη αὐτῶν ὅτι οὐ
 μετ' ἐκεῖνον ἐπράχθη, ἐπιλέγοντες τεκμήρια τὴν ἄλλην αὐτοῦ
 ἐς τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δημοτικὴν παρανομίαν. ὁ δ' ἔν τε
ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΟΥ
 ΚΟΣΜΟΥ • CONTRIBUTIONS TO THE HISTORY OF THE GREEK
 AND ROMAN WORLD • CONTRIBUTION À L'HISTOIRE DU
 MONDE GREC ET ROMAIN • BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE
 DER GRIECHISCHEN UND RÖMISCHEN WELT
 τῷ παρόντι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἐτοῖμος ἦν
 πρὶν ἐκπλεῖν ἡρασμένος ἦν (ἤδη
 γὰρ καὶ τὰ τῆς παρὰ τὸν ἑαυτοῦ (τοῦ), καὶ εἰ μὲν τούτων
 τι εἴργαστο, δίκην δοῦναι, εἰ δ' ἀπολυθείη, ἄρχει. καὶ
 ἐπεμαρτύρητο μὴ ἀπόντος περὶ αὐτοῦ διαβολὴς ἀποδέχεσθαι,
 ἀλλ' ἤδη ἀποκτείνειν, εἰ δ' αὖτις, καὶ ὅτι σωφρονέστερον εἶη
 μὴ μετὰ τοιαύτης αἰτίας, πρὶν διαγνώσι, πέμπειν αὐτὸν ἐπὶ
 τοσοῦτῳ στρατεύματι. οἱ δ' ἔχθροὶ δεδιότες τό τε στρατεύμα
 μὴ εὖνον ἔχρη, ἦν ἤδη ἀγωνίζηται, ὅ τε δῆμος μὴ μαλα-
 κίζηται θεραπέων ὅτι δι' ἐκεῖνον οἱ τ' Ἀργεῖοι ξυνεστράτεον
 καὶ τῶν Μαντινέων τινές, ἀπέτρεπον καὶ ἀπέσπευδον, ἄλλους
 ῥήτορας ἐνιέντες οἱ ἔλεγον, μὲν πλείν αὐτὸν καὶ μὴ
ΑΘΗΝΑ 2008
 DIFFUSION DE BOCCARD - 11, RUE DE MÉDICIS, 75006 PARIS
 κατασχεῖν τὴν ἀναγωγὴν, ἐλθόντα δὲ κρίνεσθαι ἐν ἡμέραις
 ῥηταῖς, βουλόμενοι ἐκ μείζονος διαβολῆς, ἦν ἔμελλον βῆον
 αὐτοῦ ἀπόντος ποριεῖν, μετάπεμπτον κομισθέντα αὐτὸν ἀγω-
 νίσασθαι. καὶ ἔδοξε πλείν τὸν Ἀλκιβιάδην.
 Μετὰ δὲ ταῦτα θέρους μεσοῦντος ἤδη ἡ ἀναγωγὴ ἐγγίγνεται

Συνθήκη Ἐλευθερναίων καὶ Ραυκίων

Π. Γ. ΘΕΜΕΛΗΣ, Α. Π. ΜΑΤΘΑΙΟΥ

doi: [10.12681/tekmeria.219](https://doi.org/10.12681/tekmeria.219)

To cite this article:

ΘΕΜΕΛΗΣ Π. Γ., & ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α. Π. (2008). Συνθήκη Ἐλευθερναίων καὶ Ραυκίων. *Tekmeria*, 9, 209–216.
<https://doi.org/10.12681/tekmeria.219>

Συνθήκη Ἐλευθερναίων καὶ Ραυκίων

Στήλης ἔγχωριου ἀσβεστολίθου μὲ ἀέτωμα δύο τεμάχια (a , b) συναρμοζόμενα (εἰκ. 1): τὸ a ἔλλιπες δεξιὰ, κάτω καὶ ἀριστερά. Τὸ ἀνώτερο τμήμα τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας καὶ τὸ ἀέτωμα ἔχουν ἀποξεσθῆ, ἐνῶ καθ' ὅλον τὸ ὕψος τοῦ δεξιοῦ ἄκρου τοῦ θραύσματος ἔχει ἀποκοπῆ τμήμα: τὸ b εἶναι πανταχόθεν πλὴν τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς ἔλλιπες. Τὸ πάχος καὶ τῶν δύο εἶναι ἀκέραιο.

Τὸ θραῦσμα a βρέθηκε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 2001 στὴν νότια στοὰ τοῦ μεγάλου περιστυλίου τῆς Οἰκίας 1 τοῦ ἀνατολικοῦ τομέως τῆς ἀρχαίας Ἐλεύθερνας μέσα σὲ πλῆθος ἀπὸ πέτρες τῆς ἀνωδομῆς τῶν πλευρικῶν τοίχων. Τὸ θρ. b βρέθηκε τὸ 1999 στὴν ἐπίχωση τοῦ αἰθρίου τῆς παρακειμένης οἰκίας 2.

a . Ὑψ. (σωζ.) 0, 40 μ., πλ. (σωζ.) 0, 237 μ., πάχ. 0,081 μ.· b . Ὑψ. (σωζ.) 0, 124 μ., πλ. (σωζ.) 0, 093 μ., πάχ. 0,081 μ.

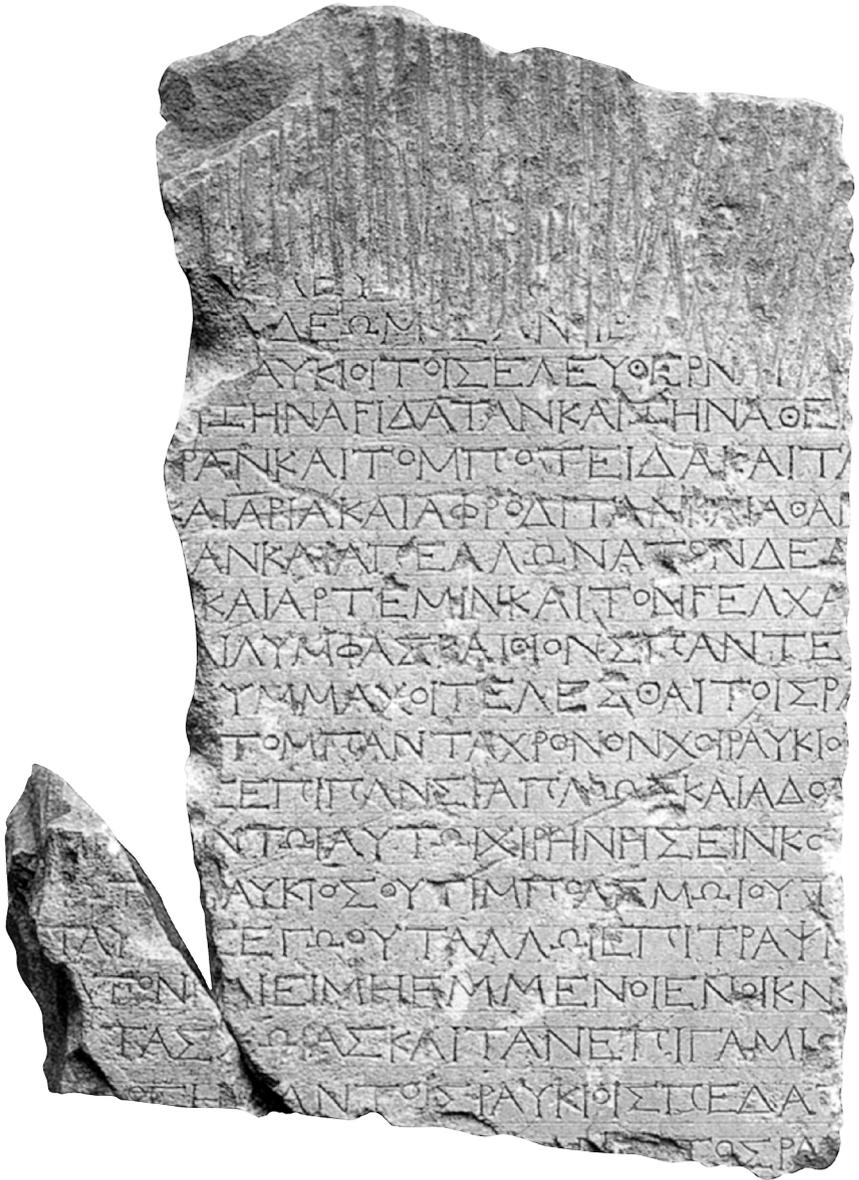
Ὑψος γραμμ. 0,01 μ., (O) 0,005, διάστ. 0,005 μ. Γιὰ τὴν γραφὴ τῶν γραμμάτων ἔχουν χαραχθῆ ὀριζόντιοι ὁδηγοί.

Μνεία: Π. Γ. Θέμελης, *Ἀρχαία Ἐλεύθερνα. Ἀνατολικὸς τομέας* (Ἀθήνα 2002) 15-16, πίν. 5. Παρουσίαση: Π. Γ. Θέμελης – Ἀ. Π. Ματθαίου, στὸν τόμο *Ἐλεύθερνα. Πόλη, Ἀκρόπολη, Νεκρόπολη*, Νικ. Χρ. Σταμπολίδης (ἐπιμ.), (Ἀθήνα 2004) 156.¹

Οἱ συγγραφεῖς τοῦ ἄρθρου εὐχαριστοῦν θερμῶς τοὺς φίλους Χ. Κριτζᾶ, Ἄ. Χανιώτη καὶ Γ. Τζιφόπουλο, διότι μὲ τὶς παρατηρήσεις τους συνεισέφεραν στὴν πληρέστερη παρουσίαση τῆς ἐπιγραφῆς.

1. Σχέδιο μὲ ἀποκαταστάσεις παρέχει ὁ Π. Θέμελης, στὸν τόμο *Ἐλεύθερνα*, σελ. 50, εἰκ. 8.

Εικ. 1. Ἡ συνθήκη Ἐλευθερναίων καὶ Ραυκίων.

Τελευταίο τέταρτο του 3ου αί. π.Χ.

a

- [- -----]ι Ἐλευ[θερναί -----]
 [- ----- τ]άδε ὤμοσαν [ο]ἰ Ἐ[λευθερναῖοι]
 [τοῖς Ῥαυκίοις χοῖ Ῥ]αύκιοι τοῖς Ἐλευθερναί[οις] -c.3-
 [- ----- -καί] Ζῆνα Φιδάταν καὶ Ζῆνα Θεγ[ά]-
 5 [ταν ----- -τάν Ἡ]ραν καὶ τὸμ Ποτειδᾶ καὶ τὰ[ν]
 [- -----] καὶ Ἄρια καὶ Ἀφροδίταν καὶ Ἀθαν[αί]-
 [αν- -----]αν καὶ Ἀπέλλωνα τὸν Δελ[φίνι]-
 [ον -----] καὶ Ἄρτεμιν καὶ τὸν Φελχα[νον]
 [- ----- -κ]αὶ Λύμφας καὶ θιὸνς πάντ<α>[νς]
 10 [- -----] σύμμαχοι τέλεσθαι τοῖς Ῥα[υκί]-
 [οις -----] τὸμ πάντα χρόνον χοῖ Ῥαύκιοι
 [τοῖς Ἐλευθερναίοις] ἐπίπανσι ἀπλόως καὶ ἀδόλ[ως]
 b [- -----]η[-c.2-]ἰν τῶι αὐτῶι χιρηνησεῖν κοῦ[-]
 [- -----]ω τ[ὸς] Ῥαυκίος οὔτ' ἰμ πολέμωι οὔτ' [ἰν]
 15 [ἰρήναι οὔ]τ' αὐ[τὸς] ἐγὼ οὔτ' ἄλλωι ἐπιτραψί[ω οὐ]-
 [δενὶ κατὰ τὸ δυν]ατόν· καὶ εἰ μὴ ἐμμένοιεν Κινῶ[σίοι]
 [- -----]γ τᾶς χώρας καὶ τᾶν ἐπιγαμιῶ[ν .]
 [- ----- ὠμο]λόγησαν τοῖς Ῥαυκίοις πεδὰ τ[-c.3-4-]
 [- -----]αν τὸς Ῥα[υκίος]
 -----

9 ΠΑΝΤΕ fin. || Suppl. Themelis; 3 in. (χοῖ) Chaniotis (per ep.); 12 in., 15 fin./16 in., 18 in. Matthaiou; 13 med. (χιρηνησεῖν), 15 fin., 17 fin. legit Matth.

1 [- ο]ἰ Ἐλευ[θερναῖοι-] Matth., [Συμμαχία Ῥαυκίων κα]ὶ Ἐλευ[θερναίων-] Chaniotis exempli gratia (per ep.). || 3 med. [καὶ οἰ] Them.; fin. [ναί]: Them., Chan., cf. IC IV 171.12-13 (Gortys, s. III a.) ναὶ τὰ[ν Ἰστίαν καὶ Τῆ]ἰν Ἀγοραῖον; [ὀμνύ]ω τὰν Ἰστίαν· καὶ Kritzas (per ep.). || 4 in. [Ζῆνα Ἀγοραῖον]· Them., cf. IC Iix 1 A, 18 (Drerus, fin. s. III/init. s. II a.): τὸν Δῆνα τὸν Ἀγοραῖον· IC IIIiv 8.7 (Itanus, init. s. III a.); καὶ Δία Ἀγοραῖον, cf. IC IV 171.12-13. || 6 in. [τὰν Βριτόμαρτιν] Kritz. || 7 in. [καὶ Ἐλευθί]αν Them., [καὶ τὸν Ἐρμ]ᾶν Kritz. || 8 in. [καὶ Λατῶν] Them., Kritz. || 9 in. [καὶ (τὸς) Κωρῆτας] Kritz., [καὶ τὸν Ἐρμᾶν] Chan. || 10 in. [Ἐλευθερναῖοι] Them., [οἰ Ἐλευθερναῖοι] Matth., [καὶ πάνσας] Kritz. || 11 in. Ῥα[υκί]οις καὶ φίλοι ἐς τὸμ πάντα χρόνον· Matth., cf. IC III iii 3 A, 60 (Hierapytna, in. s. II a.) κατὰ ταῦτά δὲ καὶ Ῥόδιοι ἔοντων Ἱερατυνίοις εὔνοι καὶ φίλοι καὶ σύμμαχοι εἰς τὸν πάντα χρόνον; Ῥα[υκί]οις ἀπλόως καὶ ἀδόλως Chan., Ῥα[υκί]οις οἰ Ἐλευθερναῖοι Kritz. || 13 [πολεμ]η[σε]ῖν Matth., vide not.; fin. pars

extrema hastae sinistrae litt. servatur, fortasse Y. || 14 κοῦ[κ | ἀδικησι]ω Matth., vide notas; κοῦ[κ ἐν|καταλειψι]ω Kritz., foedere inter Lyttum et Oluntem adhuc inedito nixus; vide infra adn. 4. || 17-18 [ἐν τᾷ περι τῶν ὄρω]γ τᾶς χώρας καὶ τᾶν ἐπιγαμιῶ[ν ὁ]μολογίαί ἄν ὤμο]λόγησαν Matth., coll. IC IV (Gortys), 182, 17: σταῖσαι τὰν ὁμολογίαν ταῦ[ταν].

Σχόλια

4 med. Ζῆνα Φιδάταν· πρβλ. IC II v 35.11 (Ἄξος, 1ος αἰ. π.Χ.)· 4 fin. Θεγ[ά]ταν]· τὸ ἐπίθετο αὐτὸ τοῦ Διός, ἀπαντᾶ σὲ μία ἀκόμη συνθήκη Ἐλευθερναίων τῶν πρωΐμου 3ου αἰ. π.Χ., βλ. A. Chaniotis, *Die Verträge zwischen kretischen Poleis in der hellenistischen Zeit*, (Stuttgart 1996) ἀρ. 6.7.²

8 fin. Φελχα[νον]· τὸ ὄνομα φέρεται ὡς ἐπίθετον τοῦ Διός· δὲν τὸ ἐτονίσαμε, διότι εἶναι ἀβέβαιον ἐὰν εἶναι παροξύτονο ἢ προπαροξύτονο. Ἀναγράφεται ἐπὶ νομισμάτων τῆς Φαιστοῦ, βλ. Collitz-Bechtel, *SGDI*, s.num. 5114· ὑπάρχει καὶ ἱερὸν Φελκάνιον στὴν Γόρτυνα, IC IV 3, 2 (Γόρτυς) καὶ ἐορτὴ Βελχάνια στὴν Λύττο, IC I xviii 11, 3. Ἡ μνεία του ἐδῶ ἐκτὸς ἱεραρχικῆς τάξεως μακριὰ ἀπὸ τὸν Δία, ὅπως εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μᾶς ὑποδείξει ὁ Γ. Τζιφόπουλος, ὑποδηλώνει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐπιθέτου τοῦ Διός, ἀλλὰ ἰδιαιτέρας θεότητος.

9 Λύμφας = Νύμφας· γιὰ τὸν τύπο πρβλ. Εὐτυχία Σταυριανοπούλου, στὸν τόμο Ἐλεύθερνα. Τομέας II. Ἐπιγραφές ἀπὸ τὸ Πυργὶ καὶ τὸ Νησί, Θ. Καλπαξῆς (ἐκδ.), (Πέθιμο 1991) 33 στ. 10 καὶ 35, πίν. 5. || καὶ θιόνς πάντ<α>[νς]· γιὰ τὴν μορφὴ τῆς λ. θιόνς πρβλ. IC IV 195 a. 4 (Γόρτυς, 200-150 π.Χ.). Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μορφὴ πάντας, ἢ ὅποια εἶναι καὶ ἡ συνήθης, ἀπαντᾶ καὶ ἡ πάντανς, βλ. IC IV 51.8 καὶ 187.2 (Γόρτυς). Τὴν φράση θιόνς πάντας συνήθως ἀκολουθοῦν τά: καὶ πάσας, πρβλ. IC III iii 5.15 (Ιεράπυτνα, 2ος αἰ. π.Χ.) θεός πάντας καὶ πάσας· φαίνεται ὅμως ὅτι ἐδῶ δὲν ἐπιτρέπει ὁ διαθέσιμος χώρος νὰ συμπληρωσῶμε τὴν φράση.

12 ἐπίπανσι· πρβλ. IC III iii 5.16-17 (Ιεράπυτνα, 2ος αἰ. π.Χ.): ἡ μὲν ἐγὼ εὐνοησῶ τοῖς ἐπί|πανσι Ἰεραπυτνίοις τὸν ἅπαντα χρόνον ἀπλόως καὶ ἀδόλως.

13 χίρηνησεῖν· ἐκ τοῦ ρήματος εἰρηνέω· ἐδῶ δὲν ἔχει τὴν σημασία ζῶ εἰρηνικά, εἰρηνεύω· βλ. *LSJ*⁹ = εἰρηνεύω II, *keep peace, live peaceably*), ἀλλὰ συνάπτω εἰρήνη (εἰρηνεύω I), ὅπως προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν συνταξὴ του μὲ δοτικὴ (τῶι αὐτῶι), κατὰ τὸ εἰρήνην ποιεῖν τίνη, πρβλ. Ξεν. Κυρ. Παιδ. 3, 2.12: ...ἦκοι... εἰρήνην βουλόμενος ποιῆσαι Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. Γιὰ τὴν κράση (καὶ + εἰρηνησεῖν) καὶ

2. Ὁ Chaniotis σημειώνει (σελ. 192) ὅτι ὁ Ζεὺς Θενάτας λατρευόταν ἀποκλειστικῶς στὴν Κνωσό.

τὴν δάσυνση πρβλ. IC IV 184 a.7 (Γόρτυς, 200-150 π.Χ.): κῆμ πολέμωι χίρην[αι]· 186 B.6: καὶ πολέμω χ[ί]ρήνας. || [- - -]η[-c.2-]ιν τῶι αὐτῶι χίρηνησεῖν· ἡ ρήτρα (στίχ. 11-12) περὶ συμμαχίας μεταξὺ τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν ἀπλόως καὶ ἀδόλως εἶναι συνήθης στὶς Κρητικὲς συνθήκες (πρβλ. IC I χνί 5.3· III iii 3 B.16, 22· IV 174 A.8· 186 B.4) καὶ ἀκολουθεῖται, ὅπως καὶ στὰ κείμενα συνθηκῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν δέσμευση τῶν συμβαλλομένων νὰ ἔχουν τὸν αὐτὸν ἔχθρο καὶ φίλο,³ πρβλ. IC III iii 3 B.16 (Ἱεράπυτνα, ἀρχὲς 2ου αἰ. π.Χ.): ἡ μὲν ἐγὼ συμμαχησῶ τοῖς Ἱεραπυτνίοις τὸν πάντα χρόνον ἀπ[λόω]ς καὶ ἀδόλως καὶ τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἔχθρον ἐξῶ καὶ πολεμησῶ ἀπὸ χώρας... πρβλ. IC III iii 3 B.22 καὶ 5.17. Στὴν προκειμένη ἐπιγραφή ὅμως τὸ ἀπαρέμφατο χίρηνησεῖν ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ρήτρα δηλώνεται διαφοροτικῶς· οἱ συμβαλλόμενοι δεσμεύονται ἀφ' ἑνὸς νὰ πολεμοῦν ἐναντίον τοῦ ἴδιου ἔχθρου καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ κάμουν εἰρήνη πρὸς τὸν αὐτὸν ἀντίπαλον, πρβλ. Θουκ. 5, 48.2: ...ἀλλὰ καὶ γενομένης πρὸ τούτου Ἡλείοις καὶ Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι ξυμμαχίας, τοῖς αὐτοῖς πολεμεῖν καὶ εἰρήνην ἄγειν, οὐ ξυνώμοσαν... ἐπίσης 5, 47.3: ἦν δὲ δηώσαντες οἰχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι καὶ Ἡλείοις καὶ Ἀθηναίοις καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ ἀπασῶν τῶν πόλεων τούτων· καταλύειν δὲ μὴ ἐξεῖναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν μηδεμιᾶ τῶν πόλεων, ἦν μὴ ἀπάσαις δοκῆ. IG II² 116.31-33: [τ]ὸ[ν] δὲ πόλεμον τὸν πρὸς Ἀλέξαδρον μὴ [ἐξεῖν]α[ι] κ[αταλ]ύσασθαι [μή-τε] Θετταλοῖς [ἄ]νευ Ἀθηναίων [μήτε] Α[θη]ναίοις ἄ[νευ τῶ] ἄρχοντος καὶ τοῦ κοινοῦ [τοῦ Θετ[α]λῶν]· προτεινόμε λοιπὸν τὴν ἀκόλουθη συμπλήρωση: [πολεμ]η[σε]ῖν τῶι αὐτῶι χίρηνησεῖν.

14 [- - -]ω τ[ὸς] Ῥαυκίος οὗτ' ἴμ πολέμωι οὗτ' [ἴν | ἴρη]ναι· οἱ δύο ἐμπρόθετοι χρονικοὶ προσδιορισμοὶ συνήθως προσδιορίζουν τὸ ρ. προλείπω, πρβλ. Chaniotis, *Vertr. kret. Poleis*, ἀρ. 59.87-88 (Λατώ, 111/10): [κ]αὶ τίς κα [τ]οῖ[ς] | [Λ]ατίοις ἢ ἐφ[έρπ]ηι ἢ ἐπὶ πόλιν ἢ ἐ[πὶ χ]ώ[ρα]ν ἴηι, οὐ προλιψίω οὗτ' ἐμ πολέμωι οὗτ' ἐν εἰράν[αι]... IC I xviii 9.9-10 (Λύττος, 111-110 π.Χ.): [καὶ οὐ πόκα προλειψί]ω τὸς Βολεοντίος οὗτ' ἐν πολέμ[ωι] οὗτ' ἐν εἰρήναι, ἀλλὰ βοαθησίω παντὶ σθένει.⁴ IC III iv 8.36 (Ἰτανος, ἀρχὲς τοῦ 3ου αἰ. π.Χ.): καὶ ο<ὕ> πρ[ο]λειψέ[ω] τάν πολιτε[ί]αν οὕτε ἐ[ν πολέ]μωι οὕτε ἐν εἰρήναι κατὰ τὸ

3. Γιὰ τὴν δέσμευση αὐτῆ βλ. Chaniotis, *Vertr. kret. Poleis*, 91-92 καὶ τὴν ὑποσ. 546.

4. Σὲ ἀδημοσίευτο τεμάχιο νέου ἀντιγράφου τῆς συνθήκης παρέχεται τὸ ἐξῆς κείμενο: καὶ οὐκ ἐγκατα[λει]ψίω τὸς Βολεοντίος | [ο]ὗτ' ἐν πολέμωι οὗτ' | ἐν [ί]ρηναι... βεβαίως καὶ τὸ ἀντίγραφο τῶν Ἀθηναίων πρέπει τώρα νὰ συμπληρωθῆ ἀναλόγως. Εὐχαριστοῦμε τὸν Χ. Κριτζᾶ, διότι μᾶς ἔκανε γνωστὸ τὸ κείμενο καὶ μᾶς ἐπέτρεψε νὰ τὸ μεταφέρωμε ἐδῶ. Ἐκτενῆ περιληψὴ τοῦ κειμένου δίδει ὁ ἴδιος, *Νέο τεμάχιο τῆς συνθή-*

δ[υν]ατόν. Ἄλλὰ στὴν δημοσιευόμενη ἐπιγραφή ἢ φράση ποὺ ἀκολουθεῖ (στίχ. 15) οὐτ' ἄλλωι ἐπιτραψί[ω], ἐπιβάλλει ἴσως νὰ ἀναζητήσωμε ἄλλο ρῆμα, πρβλ. W. Blümel, *Die Inschriften von Iasos*, (Bonn 1985) 3.15-16 (Ἴασος, τέλη 4ου/ἀρχὲς 3ου αἰ. π.Χ.): καὶ ἐάν τις ἀδικεῖ Ἴασεῖς, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀλλὰ βοιωθήσω καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν εἰς δύναιμιν εἶναι τὴν ἐμήν· πλησιέστερα πρὸς τὸν νοῦν τοῦ κειμένου φαίνονται τὰ ἐξῆς: *SGDI* 2072.18-19 (Δελφοί, ἀρχὲς 2ου αἰ. π.Χ.): ὁμοσάτω δὲ Μέναρχος...μήτε αὐτὸς ἀδικησεῖν Ζέωννα μηδὲ Πειθόλαον μηδὲ ἄλλωι ἐπιτρεφεῖν μηδενί· καὶ G. Petzl, *Die Inschriften von Smyrna*, (Bonn 1987), 14.76-77 (Σμύρνη, λίγυ μετὰ τὸ 243 π.Χ.): καὶ οὔτε αὐτὸς ἀδικήσω αὐτ[ῶν] οὔθενά οὔτε ἄλλωι ἐπιτρέψω οὔθενι κατὰ δ[ύν]αμιν τὴν ἐμήν· βλ. ἐπίσης κυρίως τὴν συνθήκη Γορτυνίων, Ἰεραπυτνίων καὶ Πριανσέων ποὺ δημοσίευσε προσφάτως ὁ X. Κριτζᾶς, στὸν τόμο *Epigraphica. Atti delle giornate di Studio di Roma e di Atene in memoria di Margherita Guarducci* (1902-1999), *Opuscula Epigraphica* 10 (2003) 107-108, στίχ. 13-15 [SEG LIII 942]: Τὸν[ς] δὲ Γορτυνίος καὶ τὸνς | [ἴε]-ραπυτνίος μήτ' αὐτὸνς ἀδικησῆν τὸνς Πριανσι|[έ]ανς, μήτ' ἄλλοις ἐπιτρα[ψῆν]. 15/16 οὔτ' ἄλλωι ἐπιτραψί[ω οὐ]δενί κατὰ τὸ δυν]ατόν· cf. *IC* III iv 8.18-19 (Ἴτανος, ἀρχὲς 3ου αἰ. π.Χ.): οὐδὲ ἄλ|[λω]! συνεσσεῖμαι οὐδενί· βλ. ὅμως καὶ *IC* III iii 5.21 (Ἰεράπυτνα, 2ος αἰ. π.Χ.): οὐδὲ ἄλλωι ἐπιτραψῶ ἐκὼν καὶ γινώσκων παρευρέσει οὐδεμιᾷ.

17 [ἐν ταῖ περὶ τῶν ὄρων] γ τᾶς χώρας· πρβλ. *IC* I xvi 5.51 (Λατώ, 150-100 π.Χ.): ὄροι τᾶς Λατίων χώρας· *IC* III iv 9.59 (Ἴτανος, 112-111 π.Χ.): ὄροι δὲ ὄντων αὐτοῖς τᾶς χώρας τοί[δε] || τᾶν ἐπιγαμιῶ[ν]· πρβλ. *IC* III iii 4.13-16 (Ἰεράπυτνα, ἀρχὲς 2ου αἰ. π.Χ.): Ἰεραπυτν[ίους] καὶ Πριανσίοις ἤμεν παρ' ἀλλάλοις ἰσοπολιτεῖαν καὶ ἐπιγαμίας καὶ ἔνκτησιν καὶ μετοχάν καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων | πάντων, ὅσοι κα ἔωντι ἔμφυλοι παρ' ἑκατέροις...

18 [ὄμο]λόγησαν· πρβλ. *IC* IV 179, b, 11 (Γόρτυς, 183; π.Χ.): [ὄσα] βασιλεὺς Εὐμένης ὄμολόγησεν· ἐπίσης *IG* XII 3, 1259.5-7: ὄμολογη|σάντων Μαλίων καὶ Κιμωλίων ἐμμενέν... (μετὰ τὸ 338 π.Χ.).

Ἡ δημοσιευόμενη συνθήκη μεταξὺ Ἐλευθέρας καὶ Ραύκου, ἐπίσης πόλεως τῆς κεντρικῆς Κρήτης,⁵ εἶναι ἄγνωστη ἀπὸ ἄλλες πηγές. Τὸ σωζόμενο κείμενο διακρίνεται σὲ τρία τμήματα· στὸ πρῶτο (στίχ. 1-3) ἀναγράφεται ἡ

κης Λυτίων καὶ Ὀλουντίων τοῦ 114/10 π.Χ. ἀπὸ τὴν *Χερσόνησο*, Πετρο. Θ' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ συνεδρίου, (Ἡράκλειο 2006) 267-272.

5. Γιὰ τὴν Ραύκο βλ. τὸ λῆμμα τῆς P. Perlman στὸν τόμο, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, M. H. Hansen, Th. H. Nielsen (eds.), (Oxford 2004) 1185, ἀρ. 986.

κεφαλής τῆς συνθήκης· στο δεύτερο (στίχ. 4-9) οἱ θέοι, τὶς ὁποῖες ἐπικαλοῦνται κατὰ τὸν ὄρο καὶ τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη. Οἱ μνημονεύομενες θέοι κατὰ τὴν ἱεραρχικὴ τάξη εἶναι οἱ ἀπὸ κοινοῦ ἀποδεκτὲς στοὺς δύο συμβαλλομένους. Ἀκολουθοῦν (στίχ. 10 κ.έ.) οἱ ὄροι τῆς συνθήκης.

Μεταξὺ τῶν ὄρων ἄξιοι παρατηρήσεως εἶναι ἡ δέσμευση τῶν δύο μερῶν (στίχ. 13) νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ συνάπτουν εἰρήνη πρὸς τὴν ἴδια ἀντίπαλο πόλη καὶ ἡ πιθανὴ ρήτρα (στίχ. 14) νὰ μὴν ἀδικοῦν οἱ Ἐλευθερναῖοι τοὺς Ραυκίους οὔτε νὰ ἐπιτρέπουν σὲ ἄλλη πόλη νὰ τοὺς βλάπτῃ. Ἡ ὑποθετικὴ πρόταση (στίχ. 16-18) εἰ μὴ ἐμμένειεν Κνωσῖοι [- -] γ τῆς χώρας καὶ τῶν ἐπιγαμιῶν [ν .] ὑποδεικνύει ὅτι οἱ Ραυκίοι εἶχαν συνάψει ἤδη συνθήκη μὲ τοὺς Κνωσίους καὶ ἐφοβοῦντο τὴν παραβίαση τῶν ὄρων τῆς ἐκ μέρους τῶν Κνωσίων. Ἡ συνθήκη μεταξὺ Κνωσίων καὶ Ραυκίων μεταξὺ ἄλλων περιελάμβανε πιθανῶς τὴν δέσμευση τῶν πρώτων νὰ σεβασθοῦν τὸν διακονισμὸ περὶ ἀμφισβητούμενων ὁρίων τῆς γῆς καὶ νὰ συνάπτουν ἐπιγαμίες μὲ τοὺς Ραυκίους.

Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, καὶ μόνον, ἡ ἐπιγραφή μπορεῖ νὰ χρονολογηθῇ στοὺς τελευταῖο τέταρτο τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. Ὁ Ἄ. Χανιώτης⁶ θεωρεῖ ὅτι μᾶλλον συνήφθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τῶν Λυττίων ἐναντίον τῶν Κνωσίων (περὶ τὸ 220 π.Χ.). Ἐπισκόπησις τοῦ ἱστορικοῦ πλαισίου, στοὺς ὁποῖο μπορεῖ νὰ τοποθετηθῇ ἡ ἐπιγραφή, παρέχει τὸ σημεῖωμα τοῦ Γιάννη Τζιφόπουλου ποὺ ἀκολουθεῖ.

Περίληψη

Δημοσιεύεται συνθήκη μεταξὺ Ἐλευθέρνας καὶ Ραυκου, πόλεως τῆς κεντρικῆς Κρήτης. Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μπορεῖ νὰ χρονολογηθῇ στοὺς τελευταῖο τέταρτο τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. καὶ τὸ προσφορώτερο ἱστορικὸ πλαίσιο εἶναι ὁ πόλεμος τῶν Λυττίων ἐναντίον τῶν Κνωσίων (περὶ τὸ 220 π.Χ.) ἢ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα χρόνια. Οἱ ὄροι τῆς συνθήκης περιλαμβάνουν καὶ τὴν δέσμευση τῶν δύο μερῶν (στίχ. 13) νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ συνάπτουν εἰρήνη πρὸς τὴν ἴδια ἀντίπαλο πόλη καὶ πιθανῶς (στίχ. 14) τὴν μονομερῆ δέσμευση τῶν Ἐλευθερναίων νὰ μὴν ἀδικοῦν τοὺς Ραυκίους οὔτε νὰ ἐπιτρέπουν σὲ ἄλλη πόλη νὰ τοὺς βλάπτῃ. Οἱ στίχ. 16-18 ὑποδεικνύουν ὅτι οἱ Ραυκίοι εἶχαν συνάψει ἤδη συνθήκη μὲ τοὺς Κνωσίους καὶ ἐφοβοῦντο τὴν παραβίαση τῶν ὄρων τῆς ἐκ μέρους τῶν Κνωσίων.

6. Βλ. τὸ σημεῖωμα τοῦ Π. Θέμελη στὸν τόμο *Ἐλεύθερα*, σελ. 156.